

28.10.2012

Kulttuurin tuotanto maakuntatasolla 2008-2009 yleistilanteen esitys

Kulttuurisiksi katsottavien alojen taloudellinen toiminta on jakautunut Suomessa hyvin epätasaisesti alueellisesti, paljon koko taloutta epätasaisemmin, mitataan asiaa sitten maakunta- tai pelkällä kuntatasolla. Uusimaa on ollut koko 2000-luvun ainoa maakunta, jossa kulttuuri-intensiteetti eli kulttuurialojen arvonlisäysosuus on ylittänyt koko maan vastaavan, runsaan kolmen prosentin keskitason. Selitys on yksinkertainen, Uudellamaalla syntyy 60 % kulttuurin arvonlisäyksestä ja myös työskentelee 60 % kulttuurialojen työllisistä. Uudenmaan korkea kulttuurialojen intensiteetti johtuu ennen kaikkea kolmesta seikasta. Ensinnäkin jalostusarvoltaan isot joukotiedotusyritykset sekä av-sektorin yritykset sijaitsevat siellä. Toiseksi monet sellaiset kulttuurilaitokset, joita mahtuu vain yksi Suomen kokoiseen maahan, sijaitsevat Helsingissä. Kolmanneksi rahapeliyhtiöiden kotipaikat sijaitsevat pääosin on täällä.

Kahden - kolmen prosenttiosuuden välille sijoittuu muutamia eteläisen Suomen maakuntia ja Keski-Suomi. Vaatimattominta eli alle 1,5 %:n kulttuurin arvonlisäysosuus on Itä-Uudellamaalla, Kainuussa ja Etelä-Karjalassa.

Kulttuurialojen %-osuus alueiden talouksissa 2009			
	tuotos	työlliset	arvonlisäys
Uusimaa	5,3	7,1	5,1
Suomi	3,1	4,3	3,2
Pirkanmaa	2,7	4,1	2,8
Etelä-Savo	3,3	3,5	2,5
Kanta-Häme	2,3	3,3	2,5
Varsinais-Suomi	2,1	3,8	2,4
Keski-Suomi	2,2	3,6	2,4
Ahvenanmaa	2,6	4,4	2,3
Pohjois-Karjala	2,3	2,9	1,9
Päijät-Häme	1,9	3,3	1,9
Kymenlaakso	1,8	2,8	1,9
Pohjanmaa	1,5	2,9	1,8
Lappi	1,7	2,7	1,8
Pohjois-Savo	1,7	2,4	1,7
Satakunta	1,3	2,5	1,6
Pohjois-Pohjanmaa	1,3	2,4	1,5
Etelä-Pohjanmaa	1,4	2,1	1,5
Keski-Pohjanmaa	1,3	2,6	1,5
Itä-Uusimaa	0,7	3,3	1,2
Kainuu	1,1	1,8	1,2
Etelä-Karjala	0,8	1,9	1,1

taulu 1

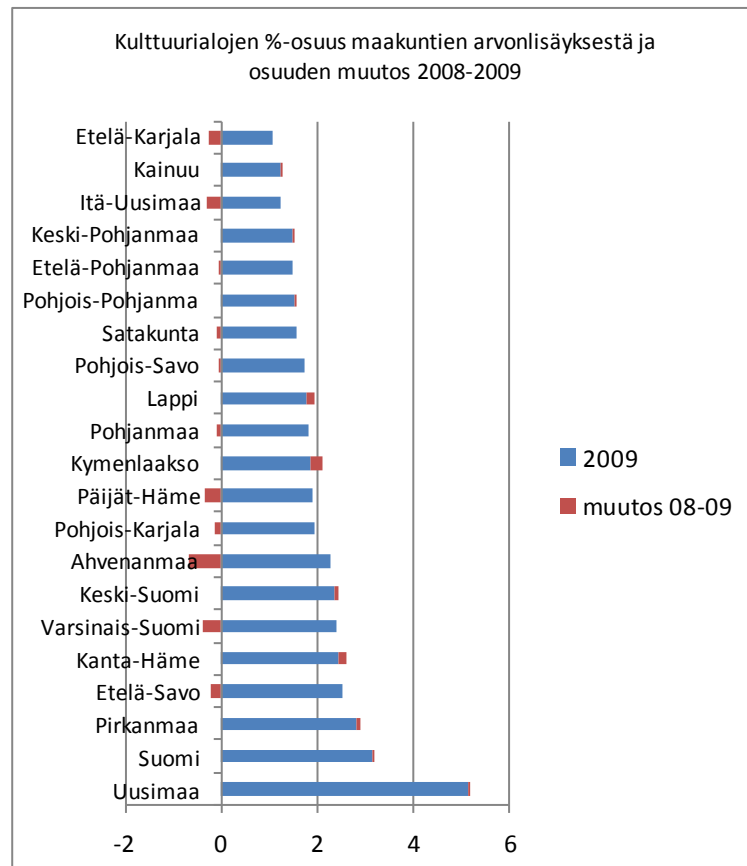
Kulttuurin työllisyysosuus on kaikilla alueilla selvästi arvonlisäysosuutta korkeampi. Tämä on ymmärrettävää koska vain muutamilla kulttuurin aloilla on korkea jalostusarvo. Toisaalta kulttuurinen yritystoiminta on useimmiten pienimuotoista ja julkisen toiminnan rooli on suuri. Kulttuurin korkea työllisyysosuus on kuitenkin tärkeä aluepoliittinen argumentti pohdittaessa suhtautumista kulttuuriseen toimintaan.

28.10.2012

Erityisen paljon työllisyysosuus on arvonlisäysoosuuden yläpuolella Itä-Uudellamaalla, Ahvenanmaalla ja Uudellamaalla.

Laman vaikutus kulttuurin rooliin alueilla vaihteli

Suomen talous joutui voimakkaaseen taantumaa vuoden 2009 aikana eikä ole vieläkään kaikilta osin selvinnyt siitä. Joidenkin toimialojen osalta taantuma alkoi jo 2008 puolella mutta pääosin taantuma tapahtui 2009.



kuvio 1

Viimeinen taantuma kohteli kulttuurisia aloja kohteli hyvin erisuhtaisesti. Keskimäärin kulttuuri ei kuitenkaan kärsinyt lamasta sen enempää kuin muutkaan alat, koska kulttuurin arvonlisäysoosuus pysyi samalla tasolla. Tarkkaan ottaen osuus jopa kasvoi, tosin vain yhden promillen verran mutta kasvoi kuitenkin. Tärkeämpää on kuitenkin huomata, että osuus ei laskenut.

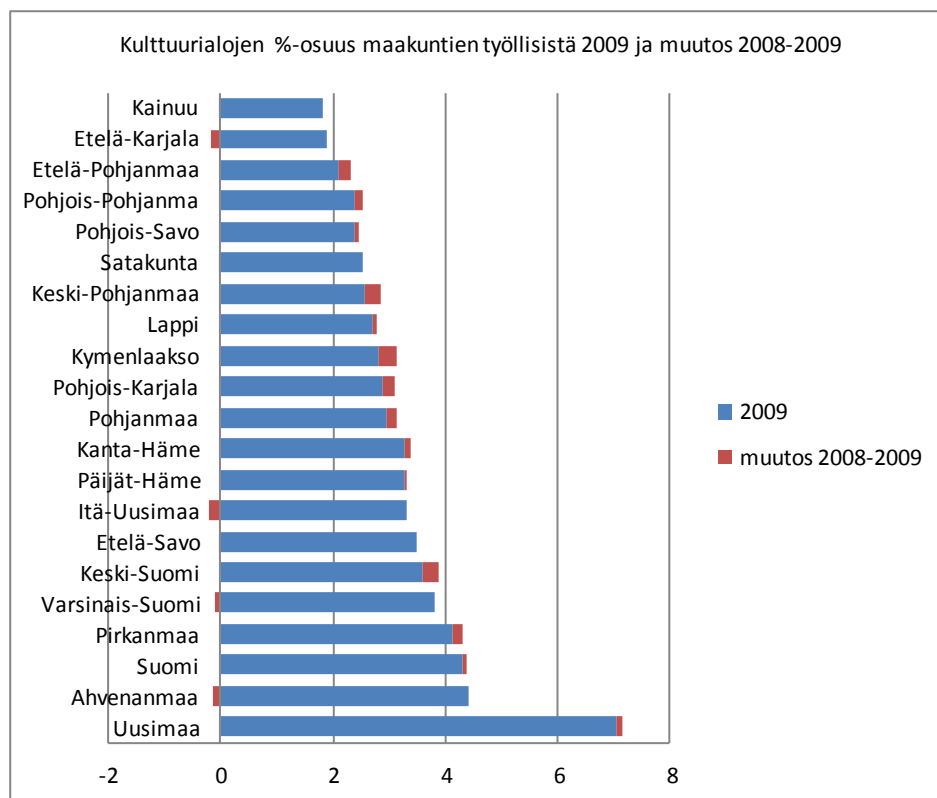
Maakuntatason kuva on toki hyvinkin kirjava. Parhaiten selvisivät taantumasta tai ainakin vuodesta 2009 Kymenlaakso, Kanta-Häme ja Lappi. Niiden alueella kulttuurialojen osuus kasvoi muutaman desimaalin.

Heikoiden taas menestyivät taantumassa Varsinais-Suomi, Ahvenanmaa, Päijät-Häme, Itä-Uusimaa ja Etelä-Karjala, joissa kulttuurin osuus laski jonkin verran. Erityisesti on huomattava Varsinais-Suomen tilanteen heikentyminen. Vielä aiemmin maakunnan kulttuurin alojen arvonlisäysoosuus oli hiivenen maan keskitasoa korkeampi nyt 2009 osuus laski jo sen alle. Ahvenanmaan osuus sen sijaan ylitti maan keskitason.

Kulttuurin työllisyys selvisi lamasta arvonlisäystä paremmin alueilla

28.10.2012

Useimmilla alueilla kulttuurialojen osuus alueen kaikista työllisistä kasvoi lamavuonna 2009 verrattuna edelliseen vuoteen. Kulttuurin työllisyyden rooli vahvistui useimmilla alueilla. Eniten osuus kasvoi Kymenlaaksossa ja sen jälkeen Keski-Suomessa. Lama vähensi kulttuurialojen työllisten osuutta alueiden kaikista työllisistä vain Itä-Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, Ahvenanmaalla ja Etelä-Karjalassa. Varsinais-Suomen tilanne on ehkä kaikkein huolestuttavin, onhan aluetta pidetty monella alalla erityisen tärkeänä. Vuoden 2009 luvuissa ei toki näy vielä seuraavana vuonna Turussa vietetty kulttuuripääkaupunkivuosi.



kuvio 2

kuvio 3

Sen sijaan hieman toisenlaisen kuvan kulttuurin työllisistä laman aikana saa absoluuttisista luvuista, jotka on esitetty taulussa 2. Absoluuttisella tasolla eniten kasvoi kulttuurin työllisyys Keski-Suomessa, Pirkanmaalla ja Kymenlaaksossa. Absoluuttisesti eniten katosi kulttuurin työpaikkoja Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa

28.10.2012

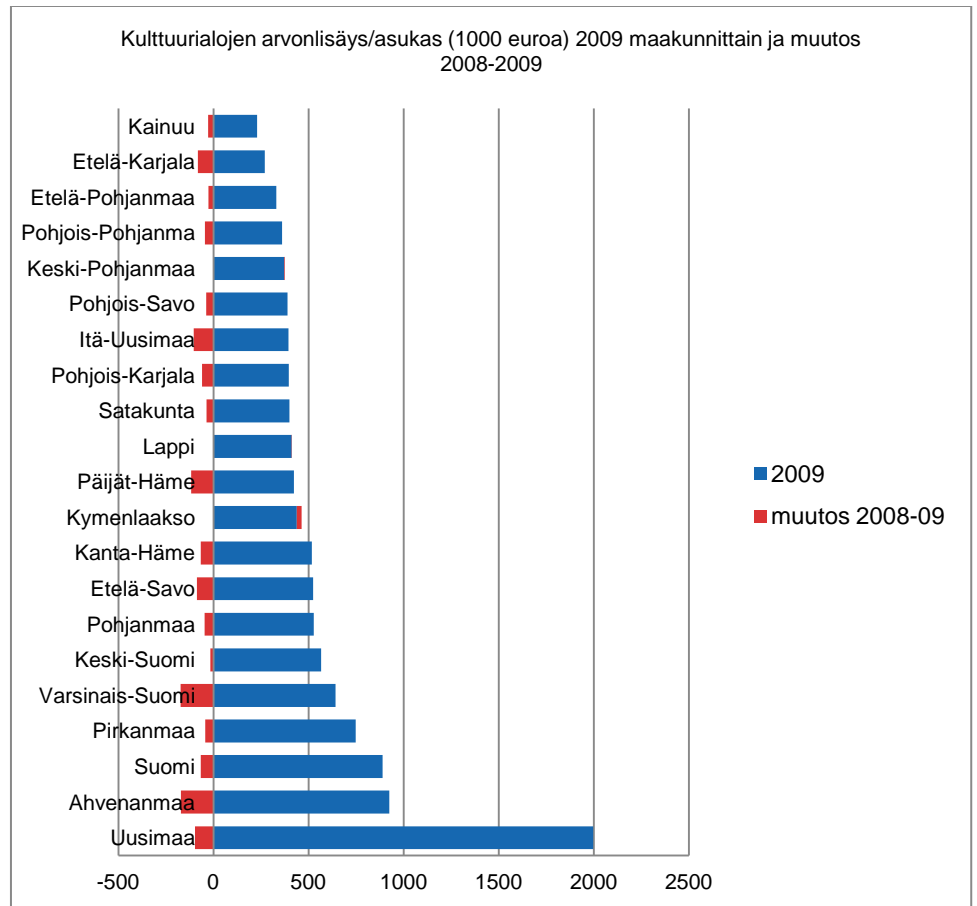
Kulttuurialojen työlliset maakunnittain abs.		
	2009	2008-2009
Uusimaa	53652	-1516
Varsinais-Suomi	7974	-461
Satakunta	2593	-93
Kanta-Häme	2443	27
Pirkanmaa	9006	308
Päijät-Häme	2821	-18
Kymenlaakso	2204	229
Etelä-Karjala	1059	-122
Etelä-Savo	2242	-36
Pohjois-Savo	2483	0
Pohjois-Karjala	1899	140
Keski-Suomi	4087	320
Etelä-Pohjanmaa	1845	140
Pohjanmaa	2445	76
Keski-Pohjanmaa	770	72
Pohjois-Pohjanmaa	3824	48
Kainuu	620	-48
Lappi	2081	-2
Itä-Uusimaa	1277	-99
Ahvenanmaa	776	-59
Kaikki maakunnat	106101	-1095

taulu 2

Asukaskohtainen tarkastelu

Jos arvonlisäyksen suhteuttaa alueen asukaslukuun kuva tarkentuu vielä hieman. Ahvenanmaa nousee tässä tarkastelussa myös koko maan keskitason paremmalle puolelle. Laman aikana 2009 havaitaan vain kolmessa maakunnassa kasvua. Kymenlaakso oli ainoa maakunta, jossa kasvu selkeä. Kaikkein eniten asukaskohtainen indikaattori laski Varsinais-Suomessa ja Ahvenmaalla.

28.10.2012



kuvio 4

Printtimedian rooli on todella iso monissa maakunnissa

Printtimedia, sekä sen kustantaminen että painaminen ovat perinteisesti olleet tärkeitä tekijöitä suomalaisessa kulttuurissa. Printtimedialla tarkoitetaan erilaisten lehtien ja kirjojen tekoa. Kustantamisella on edelleen iso rooli useimmilla alueilla. Sen sijaan Uudellamaalla sekä Lapissa ja Oulun seudulla erityisesti painamisen rooli alkaa olla jo aika vaatimaton.

Painamisen sijoittamisen kulttuuristen toimialojen joukkoon voidaan asettaa kyseenalaiseksi, koska itse painamisprosessi ei ole millään muotoa kulttuurista toimintaa. Sen sisällyttämistä kulttuuriin on perusteltu etupäässä perinteiden ja aikasarjojen jatkuvuuden näkökulmasta.

28.10.2012

Printtimedian %-osuus kulttuurin arvonlisäyksestä maakunnittain 2009						
	arvonlisäys		tuotos		työlliset	
	painaminen	kustantami	painaminen	kustantami	painaminen	kustantaminen
Etelä-Savo	37,4	18,6	52,4	14,7	26,5	16,2
Kanta-Häme	34,9	11,4	40,0	13,4	26,0	8,1
Pohjois-Karjala	31,2	23,6	41,0	20,7	22,2	15,6
Keski-Suomi	27,7	22,3	32,7	23,1	24,4	14,5
Satakunta	22,4	24,5	26,3	25,5	15,5	21,4
Itä-Uusimaa	22,1	20,2	25,3	22,6	23,7	20,7
Pirkanmaa	21,2	11,5	23,4	17,9	13,3	10,8
Kymenlaakso	18,5	27,5	25,6	30,1	11,5	18,3
Varsinais-Suomi	18,4	20,4	24,9	19,3	17,9	13,1
Päijät-Häme	16,9	12,3	16,9	14,2	9,7	7,5
Pohjois-Savo	16,6	18,6	18,9	22,4	10,4	13,3
Kainuu	16,1	1,4	22,0	1,5	9,7	1,4
Pohjanmaa	15,5	19,0	16,2	25,1	14,3	18,0
Etelä-Pohjanmaa	14,9	27,4	14,6	30,2	10,3	15,7
Keski-Pohjanmaa	13,0	23,2	14,6	30,5	8,2	14,8
Etelä-Karjala	11,3	3,3	15,1	4,1	6,8	2,6
Ahvenanmaa	10,6	24,4	10,6	25,3	7,6	13,0
Pohjois-Pohjanmaa	9,9	25,2	10,2	28,1	8,5	16,7
Uusimaa	7,4	20,1	8,9	24,6	7,6	14,4
Lappi	4,9	26,9	5,5	36,1	4,7	18,5
Kaikki maakunnat	11,7	18,3	13,4	20,9	11,2	13,9

taulu 3

Merkittävin painamisen rooli on Etelä-Savossa ja Kanta-Hämeessä, missä sen arvonlisäysosuus on runsas kolmannes ja työllisyysosuus runsas neljännes. Jos painaminen pudotettaisiin pois kulttuurista putoaisivat myös em. alueet häntäpäähän kulttuurin eri osuuksien vertailuissa.

Pelituotanto ja ammattikorkeakoulujen kulttuuriopetus erillistarkastelussa

Uuden toimialaluokituksen käyttöönoton yhteydessä alun perin suunniteltiin kulttuuristen toimialojen peiton lisäämistä kattamaan myös viime aikoina kovasti esiin noussut pelituotanto sekä ammattikorkeakoulujen ja myös muiden yliopistojen kuin taideyliopistojen kulttuurinen opetus. Sitä varten myös laskettiin vastaavat arvot vv. 2008 ja 2009. Erinäisistä syistä, lähinnä vertailukelpoisuuden takia lopulliseen laskelmaan ei kuitenkaan sisällytetty näitä toimintoja. Seuraavassa lyhyesti niiden aluejakaumasta.

Pelituotanto (täsmällisesti ottaen kyse on pelien suunnittelusta ja niiden markkinoille saamisesta) ei vielä vv. 2008 ja 2009 noussut kovin merkittäväksi tekijäksi. Sen iso nousu Suomessa ajoittuu oikeastaan vasta vuodelle 2011. Silloin sen poissaolo kulttuurisatelliitista tulee olemaan isompi ongelma. Voimme kuitenkin tehdä erillislaskelman alan merkityksestä.

Pelituotannon arvojen laskennassa suurena ongelmana oli se että suurin osa pelituotannon yrityksistä sijoittuu toimialaluokituksessa ohjelmointiin joka ei kuulu kulttuuriin aloihin. Vain pieni osa on muutaman perinteisen kulttuurisen alan sisällä. Vuonna 2009 oli koko pelituotannon arvonlisäys runsaan 20 miljoonan euron tasolla. Siitä noin 83 % sijoittui ohjelmointitoimialalle. Arvonlisäyksen lasku 2009 oli noin 10%. Työllisten määrä oli 2009 750 hengen tienoilla, joista 80 % sijoittui ohjelmointitoimialalle.

28.10.2012

Pelituotanto on vahvasti keskittynyt Helsinkiin ja Espooseen. Noin 70 % sekä arvonlisäyksestä ja työllisistä on peräisin pääkaupunkiseudulta. Oulussa ja Tampereella on toki myös jonkin verran alan toimintaa.

Ammattikorkeakoulujen kulttuuriopetus jätettiin samoin pois yhteenvedosta. Sen osalta tehtiin myös erillislaskelmia. Kokonaisuudessaan amk-kulttuurialojen opetus on jonkin verran suurempaa kuin taideyliopistojen opetus, onhan ammattikorkeakouluja niin monta ja niissä jokaisessa on useita kulttuurialan oppisuuntia. Kokonaisuudessaan niiden arvonlisäys oli noin 67 miljoonaa euroa ja työllisten määrä noin 1400 vuonna 2009. Siihen sisältyi toki paljon osa-aikaisia opettajia. Alueellisesti amk-tason kulttuuriopetus jakautuu aika tasaisesti, Uudenmaan osuus on ollut noin neljännes. Uudenmaan amk-opetus tapahtuu pääosin Helsingissä.

koko kulttuurialan amk kenttä		uusimaa %
arvonlisäys	67,1 milj.	25
tuotos	110	25,5
työlliset	1400 henkeä	23,4

taulu 4

Kulttuurin talous on myös maakuntien sisällä keskittynyt

Useimmiten kulttuurinen talous on keskittynyt maakunnan sisällä maakunnan yhteen tai joissain tapauksissa kahteen keskukseseen. Tämä käy hyvin ilmi kartoissa 1 ja 2. Kartassa 1 on esitetty kuntatasolla kulttuuristen alojen %-osuus kunnan koko arvonlisäyksestä ja kartassa 2 on esitetty vastaava osuus kunnan kaikista työllisistä. Kartasta 1 havaitaan, että vain muutamassa kunnassa kulttuurialojen arvonlisäysosuus ylittää edes kahta prosenttia puhumattakaan kolmesta prosentista. Sen sijaan kulttuurin työllisyysosuus ylittää huomattavasti useammassa kunnassa 2 %:n (kaikkiaan 99 kuntaa) ja joissakin (kaikkiaan 27 kunnassa) jopa 4 %:n tason. Näitä jälkimmäiseen ryhmään kuuluu isoja mutta myös joitakin pieniä kuntia. Pääosin kulttuurilla on korkeita osuuksia isoissa kunnissa. Muutamissa pikkukunnissa korkea tasoa selittää ennen kaikkea painamiseen ja kustantamiseen liittyvät toiminnot.

Kartoissa 3 ja 4 kulttuurinen arvonlisäys ja työllisten määrä on suhteutettu kunnan asukaslukuun. Jälkimmäisissä kartoissa eivät maakunnan keskuspaikat erotu niin selvästi kuin suhteellisen osuuden kartoissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on kulttuurisatelliitin toimeksiantaja

Tilastokeskus on tehnyt Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta vuosittain ns. kulttuurisatelliittia eli kulttuurin kansantaloudellista kokoa kuvaavia indikaattoreita ja edellä esitetyt laskelmat pohjautuvat kulttuurisatelliitin alueversioon. Satelliitissa kulttuurisiksi toimialoiksi on määritelty noin 60 toimialaa uuden toimialaluokituksen mukaisesti. Nyt on laskettu näiden alojen arvonlisäys ja työllisyys sekä tuotos vv. 2008 ja 2009 myös aluetasolla.

Liitteessä 1. on luettelo niistä toimialoista, joiden on katsottu olevan luonteeltaan ainakin osin kulttuurisia vv. 2008-2009.

28.10.2012

Kulttuurin, joukkoviestinnän ja vapaa-ajan toim

Taiteilija-, näyttämö- ja konserttitoiminta

90010 Esittävät taiteet
90020 Esittäviä taiteita palveleva toiminta
90030 Taiteellinen luominen

Kirjastot, arkistot ja museot yms

91010 Kirjastojen ja arkistojen toiminta
91020 Museoiden toiminta
91030 Historiallisten nähtävyyksien, rakennusten ja
91040 Kasvitieteellisten puutarhojen, eläintarhojen

Taide- ja antiikkiliikkeet

47781 Taideliikkeet
47791 Antiikkiliikkeet

Kirjojen kustantaminen ja kauppa

18140 Sidonta ja siihen liittyvät palvelut
46492 Kirjatukkukauppa
47610 Kirjojen vähittäiskauppa
47792 Antikvariaattikauppa
47911 Kirjojen, musiikki- ja videotallenteiden postir
58110 Kirjojen kustantaminen
74300 Kääntäminen ja tulkkaus

Sanoma- ja aikakauslehdet ja uutistoimistot

18110 Sanomalehtien painaminen
47622 Aikakausjulkaisujen ja lehtien vähittäiskauppa
58130 Sanomalehtien kustantaminen
58141 Paikallislehtien ja harvemmin ilmestyvien se
58142 Aikakauslehtien kustantaminen
63910 Uutistoimistot

Elokuvat, videot ja tietokonepelit

58210 Tietokonepelien kustantaminen
59110 Elokuvien tuotanto
59120 Elokuvien, video- ja televisio-ohjelmien jälki
59130 Elokuvien, videoiden ja televisio-ohjelmien l
59140 Elokuvien esittäminen
77220 Videofilmien vuokraus

Soitinten valmistus ja kauppa

32200 Soitinten valmistus
46494 Musiikkitarvikkeiden tukkukauppa
47595 Soittimien ja musiikkitarvikkeiden vähittäisk

Äänitteet

18200 Ääni-, kuva- ja atk-tallenteiden tuotanto
47630 Musiikki- ja videotallenteiden vähittäiskauppa
59200 Äänitysstudiot; äänitteiden ja musiikin kustai

Radio ja televisio

60100 Radio-ohjelmien tuottaminen ja lähettäminen
60201 Televisio-ohjelmien tuottaminen ja lähettäminen
60202 Maksulliset tv-kanavat

Muu painaminen ja siihen liittyvä toiminta

18120 Muu painaminen
18120 Painamista ja julkaisemista edeltävät palvel

28.10.2012

Kulttuurin, joukkoviestinnän ja vapaa-ajan toim

Taiteilija-, näyttämö- ja konserttitoiminta

90010 Esittävät taiteet
90020 Esittäviä taiteita palveleva toiminta
90030 Taiteellinen luominen

Kirjastot, arkistot ja museot yms

91010 Kirjastojen ja arkistojen toiminta
91020 Museoiden toiminta
91030 Historiallisten nähtävyyksien, rakennusten ja
91040 Kasvitieteellisten puutarhojen, eläintarhojen

Taide- ja antiikkiliikkeet

47781 Taideliikkeet
47791 Antiikkiliikkeet

Kirjojen kustantaminen ja kauppa

18140 Sidonta ja siihen liittyvät palvelut
46492 Kirjatukkukauppa
47610 Kirjojen vähittäiskauppa
47792 Antikvariaattikauppa
47911 Kirjojen, musiikki- ja videotallenteiden postir
58110 Kirjojen kustantaminen
74300 Kääntäminen ja tulkkauk

Sanoma- ja aikakauslehdet ja uutistoimistot

18110 Sanomalehtien painaminen
47622 Aikakausjulkaisujen ja lehtien vähittäiskaup
58130 Sanomalehtien kustantaminen
58141 Paikallislehtien ja harvemmin ilmestyvien se
58142 Aikakauslehtien kustantaminen
63910 Uutistoimistot

Elokuvat, videot ja tietokonepelit

58210 Tietokonepelien kustantaminen
59110 Elokuvien tuotanto
59120 Elokuvien, video- ja televisio-ohjelmien jälki
59130 Elokuvien, videoiden ja televisio-ohjelmien l
59140 Elokuvien esittäminen
77220 Videofilmien vuokraus

Soitinten valmistus ja kauppa

32200 Soitinten valmistus
46494 Musiikkitarvikkeiden tukkukauppa
47595 Soittimien ja musiikkitarvikkeiden vähittäisk

Äänitteet

18200 Ääni-, kuva- ja atk-tallenteiden tuotanto
47630 Musiikki- ja videotallenteiden vähittäiskaup
59200 Äänitysstudiot; äänitteiden ja musiikin kustai

Radio ja televisio

60100 Radio-ohjelmien tuottaminen ja lähettäminen
60201 Televisio-ohjelmien tuottaminen ja lähettäminen
60202 Maksulliset tv-kanavat

Muu painaminen ja siihen liittyvä toiminta

18120 Muu painaminen
18120 Painamista ja julkaisemista edeltävää palvel